

ТЕМА НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ И ЗАХТЕВИ НАШЕ САВРЕМЕННОСТИБошко Милин НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ – РАЗМИШЉАЊЕ О РЕШИВОМ И НЕРЕШИВОМ

Када покушам да се сетим када сам први пут озбиљно размишљао о Народном позоришту, у сећање ми се враћа г. Милета Сажих, професор Прве земунске гимназије.

Реч је о изванредном педагогу коме је неизмерни ентузијазам дозвољавао да улази на часове других професора и да, подигавши руку, позове ученике да се слободно пријаве на списак за одлазак на нову представу у београдским позориштима. Било је довољно да на било којој билетарници кажемо ко нас шаље или покажемо његов параф и често бисмо – без плаћања карата – добили места са којих се свим лепо могло чути и видети. А било је, богами, шта да се чује и види. И докле ми памћење сеже, захваљујући њему могао сам, међу осталима, да видим прву велику ансамбл представу Народне која ме је подстакла на размишљање о позоришници што оживљава епоху и при том говори о себи, о сцени, о позоришту. Био је то „Мefисто“ Клауса Мана у драматизацији и режији Виде Огњеновић, представа у којој сам могао да видим и чујем Петра Краља са Милошем Жутићем и Цигом Јеринићем, односно концентрисану глумачку и редитељску енергију за заборав.

Од тада је прошло четврт века и са собом однело неке глумце, нека позоришта, па и неке државе, али нешто је остало, нешто чега се сећам када мислим о Народном позоришту. У двовековној историји савремене српске државе оснивање Народне позоришта био

је један од догађаја који су са собом носили друштвено и културно значење неупоредиве величине. Стога се, уз незаобилазан појам традиције, неизбежно сетим и појма величине када помислим на здање на Тргу – али у овом случају у дословном, нипошто у сликовитом значењу. Зграда на главном тргу (којег краси споменик, између осталог, оснивачу престоничког театра посвећеног народу), већа је него у књаз-Михајлово доба, али недовољно када се упореди са посестримама из друге, тада много веће, а данас само неупоредиво богатије престонице која је баш у исто доба добијала раскошна театарска здања.

Наше Народно под једним кровом обједињује оно што у Бечу покривају Бургтеатар са Академитеатром и Фолкс-театар, те Штатсопера и Фолксопера.

Значи, оно што у главном граду Аустрије, који има становника колико и наша престоница, раде четири позоришне куће са најмање пет дворана, код нас ради једна кућа у којој три ансамбла морају да деле једну велику сцену и једну малу сцену (откад, на жалост, нема хвале вредне програмске иновације какву је до скоро представљао Пети спрат).

Поменуто позориште поред суперпрорних услова имају и врло јасан карактер и циљну групу којој се обраћају: неке ће се опере поставити у Штатсопера, а друге се неће певати у Фолксопера, нека се класика може поставити и у Фолкс-театру, а нека модерна драмска дела ће бити на репертоару Бургтеатра.

Народном позоришту је припао задатак да спаја неке наизглед супротстављене појмове, као што су елитизам и

популизам, да ваљано повеже карактер „националног“ у смислу „државног“ и нарав „народног“ као „заједничког“. Њега обележавају две неизбежне одлике. Прва је традиција властитог постојања, појам којем оно, у суштини, много мање посвећује пажњу него друга, млађа позоришта, која природно теже ка воспостављању властите традиције. Дакле, то што има то му се не може одузети. Оно друго, што нема, то му се не може дати – а то је простор, неопходни простор у којем би тек могло да покаже своје могућности.

Позориште није само зграда, или људи који раде у њој, оно је и његова публика и, на срећу, Народно има врло бројну и одану публику. Али мислим да би за остварење улоге ове установе од националног значаја било важно када би се на најповољнији начин остварило присуство Народног међу гледаоцима ван престонице, ако не одласком позоришта ван Београда, онда доласком гледалаца до Београда.

Још се много шта може урадити, али не преко ноћи и не са резултатима које би ико могао да очекује до краја неке прве или друге наредне сезоне, али је услов за то да се направе први кораци, а који могу као и сви први кораци да буду и несигурни и не баш по најкраћој стази, само је битно да су добронамерни. Реч је зато о процесу стварања позоришта које би могло да се очува и развија, што подразумева вештину руковођења и договарања засновану на прецизној подели рада и тачно дефинисаној одговорности. Речју, будућност би могла да

буде још боља када би се приступило планирању и постепеном реализовању реформи на републичком нивоу, којом би се на чело позоришних кућа на јавном конкурсном бирао и постављао тандем – менаџер позоришта и уметнички директор, чија би обавеза била да усклађују потребе и могућности. Изабрани на таквом конкурсном, заједно са својим тимовима, они би у на пример петогодишњем мандату и на основу петогодишњих планова, а годишњих програма и уговора са оснивачем позоришта којим се прецизно утврђују права, обавезе и одговорности сваке стране, имали могућност да остваре своје планове и програме неометани четворогодишњим темпом избора за политичке извршне власти, те би тако било могуће избећи вануметнички аспект смене руководства и окончају започете стваралачке и управне акције.

Међу првима, наравно – дугорочно, намеће се већ поменуто питање проблема простора. Не мање важно било би ваљано коришћење могућности какве нуди традиција врхунског делања у области примењеног сценског дизајна. Речју, обавезна пракса за полазнике школа које се баве производним делатностима изведена у радионицама позоришта које сваке две године на бијеналу сценског дизајна добија признања за своје врхунске домете – понекад и више када својим умећем гостују на сценама чији репертоар пружа могућност и за ова, тек од скоро на прави начин препозната умећа.

Приредила Сања Живановић

Позоришни записи из Швајцарске (3)

Швајцарска позоришна збирка у Берну (Schweizerische Theatersammlung)

Ако неко од вас, драги читаоци, памти да се у Позоришним новинама пре летње паузе писало о две значајне швајцарске позоришне куће – о Шаушпилхаусу и Опери у Цириху, текст који следи је наше последње поглавље тог малог, условно речено, путописа из земље у којој четвртина становника редовно посећује позориште, како тамошња повремена испитивања показују.

Швајцарска позоришна збирка у Берну (STS) је фасцинантна институција ранга најсличнијег музеја. Она данас садржи 65.000 писаних докумената (књиге и часописи о позоришту, текстови драма, либрета и оперске партитуре, програми), 680.000 новинских исечака, 17.000 фотографија и слајдова, 2600 позоришних плаката и афиша, 6.000 костима и скица или макета сценографија, 200 маски, 60 папирних макета позоришта, 180 марионета и других лутака, 300 модела позоришта и позорница, 8.000 видео записа и 1.600 аудио записа. Функционише у више сегмената, као: специјализована јавна библиотека (<http://alerph.unibas.ch/ALEPH>); информациони и документациони центар - за актуелне и историјске податке; изложбена делатност у оквиру које обезбеђује експонате за друге националне и међународне изложбе, а и сама приказу-

је изложбу са мање-више сталном поставком.

Подаци из историјата Збирке говоре да је почела да се формира, као архив, још 1927. године, од донација разних музеја и удружења, а чувана је у оквиру Националне библиотеке у Берну. Прва велика изложба која је скренула пажњу на Збирку („Народ и позориште“) организована је широм Швајцарске, током 1942. и 1943. године, да би тек 1944. године Збирка постала доступна јавности. Статус фондације стиже 1978. године, када се у финансирање укључују и кантонална и градска власт Берна, што омогућује запошљавање већег броја људи и бољу организацију у смислу лакше доступности документима Збирке. У мају 1987. отвара се и стална изложба коју су поставили др Мартин Дрејер, данашњи директор Збирке, и Хари Цауг, сценограф, у аули Универзитета у Берну, где се Збирка налази од 1983. године.

Под називом „Позориште данас и позориште у прошлости“, изложба има намеру да на неки начин ода поштовање данашњем театарском свету, кроз приказ његове историје и разноликости. Постављена је тако да се посетиоци обраћа на три нивоа, која зависе од његовог интересовања: први пружа „нестрпљивеима“ кратке легенде уз објекте или фотографије; следећи омогућава више информација кроз текстове који су на изложби означени као „водичи“; а за жељне што више ин-

формација постоје разни начини да их добију – користећи електронска информациона средства или померајући механички кулисе које на појединим местима откривају текстове. У осам просторија је хронолошким редом приказана историја позоришта у свету и у Швајцарској, од древне Грчке и Рима, преко средњег века и ренесансе, да би сваки век од 17. до текућег имао своје место. Додатно, информације су подељене по областима: „Позориште и слика света“, „Позоришна пракса и институције“, „Драма и драматургија“, „Музика у театру“, „Позоришнице“, „Позоришна режија“, „Уметност глуме“, „Костим и маска“, „Сценографија“ и „Публика“. Сви написи и текстови на изложби су на немачком, који је званични језик у Кантону Берн, али се може добити снимљен текст на француском (други језик по заступљености у Швајцарској), који се може пратити уз помоћ касетофона са слушалицама. Збирка је 1993. године штампала монографију изложбе, а од тада приспели писани документи могу се наћи и на електронским медијима.

STS је интернационалну репутацију стекла нарочито захваљујући богатој архивској грађи коју поседује о Адолфу Апији (1862-1928), чувеном сценографу из Женева, али ми се учинило, након свега што сам видео и сазнао, да је велика вредност Збирке заправо персонификована у господину Дрејеру (Martin Dreier), ентузијаста који је успео да се избори да театралогича по-

стане један од предмета на Универзитету у Берну. Докторат из филозофије господин Дрејер је стекао у Бечу одбравши тему „Театар и техника. Анализа њихове интеррелације у свету културне феноменологије“. Он је од 1972. радио у позориштима у Берну и Циљу у Немачкој, као саветник у Драми, да би 1979. године постао директор Збирке, а 1993. године и професор Универзитета у Берну. Од њега сам добио, осим стручног вођења кроз изложбу, и одговоре како Збирка функционише данас:

„Ми на изложби имамо око 3.000 посетилаца годишње, али сте видели да улазице не наплаћујемо него смо оставили простор да посетиоци сами дају прилог за функционисање Збир-

ке. Наш буџет је око 600.000 CHF (око 400.000 евра) за годину дана и то су средства која највећим делом обезбеђују кантон Берн и град Берн.

До сада, а вероватно ће тако бити и убудуће, Збирку смо попуњавали тако што смо књиге куповали, а осталу документацију добијали од позоришта у Швајцарској, и шире. Проблема није никада било са великим театрима који имају своје PR тимове, али са мањим кућама морамо сваки пут да остваримо пуно контаката да бисмо добили оно што желимо“.

Од недавно, на адресу позоришног музеја у Берну стижу и Позоришне новине Народне позоришта у Београду.

С. Поповић

Разговор са Дејаном Савићем, управником Народног позоришта у Београду, поводом отварања 138. сезоне Свака нова сезона боља од претходне

И за вас је прва сезона коју сте започели и завршили као управник Народног позоришта. Да ли сте задовољни учињеним и да ли су циљеви које сте себи поставили остварени?

У највећем делу, јесу. Оно што је представљало здрав део дотадашњег деловања Народног позоришта, развијано је и протеклој сезони. Овде на првом месту мислим на неколицину представа у свим секторима, затим на остварене међународне и унутрашње контакте са сродним кућама, фестивалима и манифестацијама као и на одређене пословно – менаџерске потезе којих, на жалост, нема много, али су били вредни ангажмана. Осим низа уговора који нису били на нивоу, уметничком или материјалном, Народног позоришта, а које смо морали делимично да исплатимо да их не бисмо реализовали, оно што је угледало светлости позорнице постало је хит – за те представе се редовно тражи карта више.

На жалост, од два кључна проблема – плате и наслеђени дугови – само први је решен на донекле задовољавајући начин, имајући у виду да су наше плате и даље на ивици достојанства. Анализа финансијског пословања, међутим, показује да се наслеђени дугови – упркос неупоредиво бољем пословању и приходању, репрограмирању, враћању оних најстаријих и највећих обавеза – недовољно брзо и лако смањују. Ово, иако говори о значајном и суштинском заокрету у раду менаџмента куће, те о позитивном салду, представља готово неиздржљиво бреме и оптерећење за нормалан и неометан рад свих сектора.

Да ли постоји неки сегмент рада театра који бисте посебно апострофирали?

Иако се од мене вероватно очекује да овде издвојим неки уметнички сектор, морам да овом приликом апострофирам Технику као групацију која опслужује практично целу кућу, не знајући за умор и одмор. Специфичан начин рада Народного позоришта са три развијена и самостална одељења, капацитета за три а не једну Велику сцену, затим сцена „Раша Плаовић“, немогућност детаљнијег планирања као и стандардно нередован и недовољан доток средстава, ствара готово непрестиве тешкоће за радио-

нице, извођаче представа и друге сервисе. Упркос томе, готово све премијере и остале представе су изведене на високом ликовном и аудио-визуелном нивоу, тачно у дан и без отказа, застоја и сличних недаћа. За ово је свакако заслужно, поред доброг, а веома сложеног планирања и координирања на нивоу куће, техничко одељење и сјајни мајстори који ту раде. Не смемо заборавити ни Набавну службу, Маркетинг са својим уштедама и другим активностима, као и низ других пратећих сервиса без којих је редовно функционисање куће незамисливо.

Шта очекујете од нове сезоне?

За нову сезону очекујем да буде боља од претходне, а по свим показатељима тако ће и бити. Имена Јиржи Менцла, Виде Огњеновић, Егона Савина, Јагоша Марковића у Драми, Владимира Васиљева у Балету, Дејан Миладиновића у Опери и др, већ стварају све потребне предуслове за то. Избор текстова који у потпуности одговара једном националном театру као кровној институцији културе у нас, велике класичне кореографије у балету, као и повратак Вагнерових опера на сцену после скоро 30 година, представљају нови и велики изазов за публику, чијем интересовању и подршци дугујемо низ сјајних и инспиративних креација уметника на нашим сценама. Свакако да очекујем и то да, онако како смо заокружили читав низ административних послова и обавеза, донели сет обавезних нормативних аката те уредили односе у домену надокнада за рад, успемо унапређивањем сопствених активности и уз помоћ надлежних Министарстава да се најзад ослободимо баласта наслеђених дугова из претходних периода. Ово се полако испоставља као веома важан услов за деловање позоришта на онај начин који се од нас оправдано очекује.

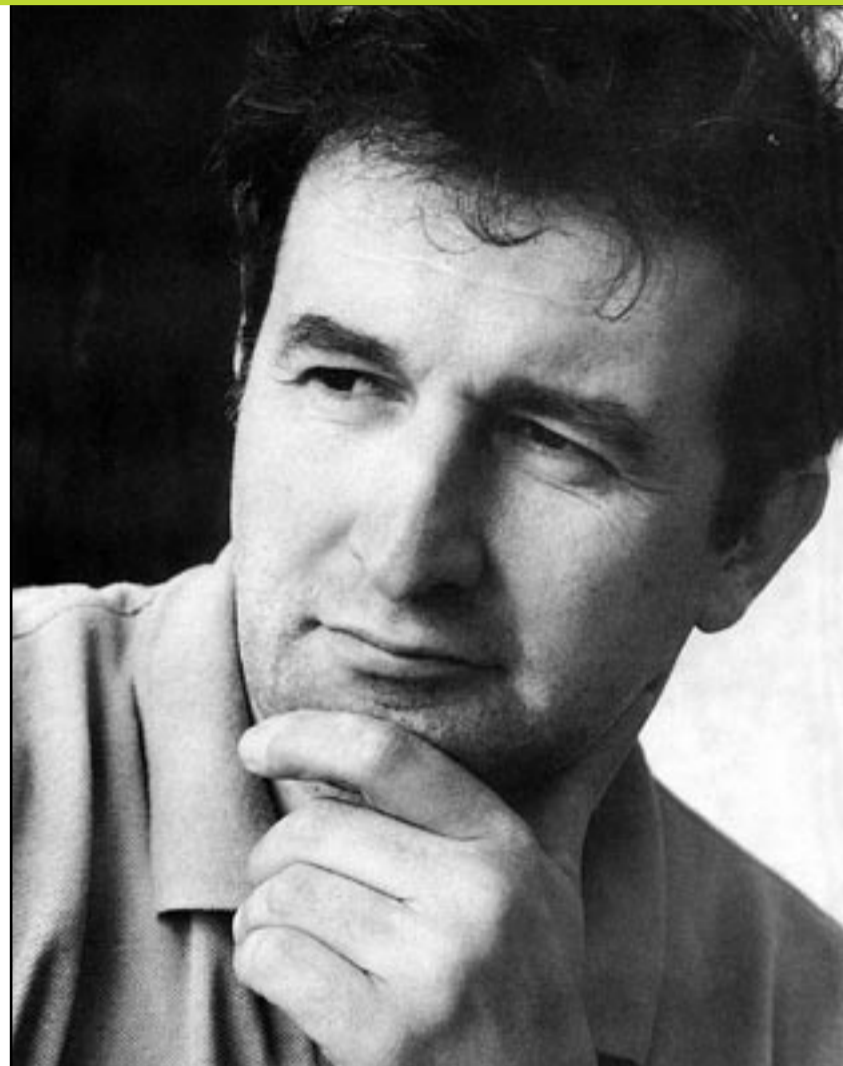
Народно позориште је већ неколико сезона уназад успоставило интензивну сарадњу са сродним кућама у иностранству. Да ли планирате даље развијање сарадње на међународном плану, у ком правцу би се та сарадња кретала и на које препреке наилазите у реализацији тих планова?

Међународна сарадња подразумева наставак размене са Драматеном из

Стокхолма, Националним театром из Тиране, Опером и балетом из Скопља, дуги низ гостовања свих ансамбала по свету – Драма у САД, Албанији, Хрватској, Украјини, Балет у Колумбији, Италији, Грчкој, Македонији, Канади, Опера на Кипру, у Италији... Ово је само део свега онога што је или реализовано или пред реализацијом на овом плану. Балет и Опера имају предност, која се додуше употребом нових технологија смањује, универзалног језика своје уметности, али бих рекао да је одлучујуће ипак имати представу која може подједнако да заинтересује публику на свим странама света – примера ради, такав је засигурно балет „Ко то тамо пева“ Војислава Костића и Сташе Зуровца. У најновијој продукцији сада и остали сектори имају атрактивне наслове, чиме се отварају могућности за нова инострана гостовања, толико важна уметницима ради објективног сагледавања својих уметничких достигнућа и других поређења. Развој овог кључног сегмента рада сваког позоришта представљају реализације копродукција, најпре у Опери, где се успешна сарадња одвија са партнерима из Италије, Португала, Кипра, и где наше радионице добијају врхунске оцене за своје изведбе. Одређене препреке може да представља само потреба да се овакав вид сарадња знатно раније испланира и укалкулише и буџет, што није увек изводљиво, али редовно наилазимо на разумевање у надлежном Министарству.

Народно позориште је државна институција, из чега произилазе и обавезе према театрима у провинцији, било на нивоу гостовања или пак на нивоу заједничког рада. Колико се пажње у театру посвећује том сегменту сарадње?

Заједничка иницијатива Министарства за културу и Народного позоришта да се наша кућа представи у што је више могуће средина широм земље, резултирала је великом популарношћу и правдањем у Србији статуса овог позоришта као републичке установе, доносећи преко 50 гостовања, која чине претежно гостовања Дrame у унутрашњости, уз велики број оперских и балетских гостовања у већим и урбанизованијим срединама, које ансамбле тог обима могу да угосте на својим сценама. Драго ми је што се ангажовани ствараоци према

овим наступима, неки пут важнијим од појава на матичној сцени, односе веома одговорно и озбиљно. Најзад, у жељи да појединим срединама и колегама омогући упознавање са водећим домаћим позоришним ствараоцима те размену искуства на свим нивоима, Народно позориште је у наредној сезони ушло у копродукцију са позоришима из Приштинe, Зајечара и Шапца, доводећи тиме своју националну позицију на још виши ниво. Овај вид сарадње ће, осим гостовања београдских уметника у другим српским градовима, створити и услове да се уметници и ствараоци из тих средина представе у Београду, омогућавајући овдашњој публици упознавање са њиховим достигнућима.

Да сте министар културе, или пак да можете да утицете на законодавца, да ли бисте нешто мењали у односу државе према Народном позоришту?

Без сумње, Народно позориште и његови руководиоци и те како имају могућности да својим ауторитетом на свим

пољима утичу на законодавне органе – последњи пример су успешни разговори са Министарством за рад и социјална питања поводом побољшања услова за пензионисање балетских играча. Међутим, да је неопходно да се нешто у међусобном односу државе и Народного позоришта мења, евидентно је. Не смемо при том бити нескромни или губити из вида тешко и претешко стање у многим другим сегментима друштва, виталним и неопходним, попут здравства или просвете. Али, један добар Закон о култури као кровни у овој области, па као његов дериват Закон о Народном позоришту, већ неколико варијанте истих, нема назнака да ће до скорог усвајања, или макар разговора на ту тему на нивоу јавне расправе, доћи. Ово је у наредном периоду важан задатак за све културне делатнике у нас.

Разговор води
Жељко Хубач

СЕЗОНА 2005/2006. У ЦИФРАМА

Уметничке резултате је немогуће исказати бројевима. Па ипак, у немогућности да донесемо опширан извештај о бурној активности Народного позоришта у протеклој сезони, обратимо се статистици, која говори за себе.

Народно позориште је на своје две сцене публици понудило преко сто наслова, од тога по 40-ак оперских и драмских, и 25 балетских сценаских дела. Премијерно је изведено 15 наслова (Драма један на Великој сцени, 4 на Сцени „Раша Плаовић“, Опера 4 на Великој и 1 на Сцени „Раша Плаовић“, Балет 3 на Великој сцени и Оперски студио 2 на Сцени „Раша Плаовић“), а на репертоар су враћена 2 оперска и 1 балетско дело. Од ових премијера, Опера је остварила 2 међународне копродукције („Кавалери-

ја рустикана“ и „Ђани Скики“ са италијанским и „Љубичаста ватра“ са америчким партнерима), а Драма је у току лета припремила премијеру „Муке са слободом“ у копродукцији са БЕЛЕФ-ом.

Наша три ансамбла одиграла су 450 представа, од којих 50 на гостовањима у земљи и иностранству. Представе Народного позоришта, као и гостујуће представе позоришних кућа и труппа из земље и иностранства, те друге садржаје које Народно позоришне ове сезоне понудило својим суграђанима (концерти, промоције књига, разноврсни сценски програми који се приказују поводом прослава и годишњица, изложбе...), видело је ове сезоне преко 150000 гледалаца – у Београду, али и у 24 града у земљи, те на гостовањима у Албанији, Аустрији, Норвешкој, Украјини, Хрват-

ској и далеким САД и Колумбији. На гостовањима у земљи наше представе је пратило око 25000 гледалаца, док је у једанаест представа одиграних на иностраним сценама наше уметнике видело преко 4000 гледалаца.

Повратак нашег театра на европску, па и светску позоришну сцену прошле сезоне је обележило и учешће на 3 међународна фестивала (39. БИТЕФ, 8. међународни позоришни фестивал у Кијеву и 10. фестивал „Ибероамерикано“ у Боготи). Наравно, није изостало ни учешће на 6 домаћих фестивала и смотри: Мокрањчеви дани у Неготину, Вуков сабор у Тршићу, Вршачка позоришна јесен, Дани Зорана Радмиловића у Зајечару, Дани Миливоја Живановића у Пожаревцу, Нушићеви дани у Смедереву.

Београдска публика је у оперским и балетским представама могла да види и чује бројне гостујуће солисте из наше земље, али и из САД-а, Кореје, Индије, Бугарске, Бразила, Италије, Немачке, Норвешке, Словачке, Русије, са Кипра... Међу догађаје сезоне свакако спадају прво гостовање Националног театра из Тиране са Чеховљевим „Галебом“, те наставак изузетно значајне сарадње са Краљевским драмским позориштем „Драматен“, у оквиру које је, свега три недеље после премијере у Стокхолму, ансамбл овог театра одиграо на Великој сцени Народного позоришта две представе Шекспировог „Макбета“.

Поред 2 значајна јубилеја светских размера (Теслин и Моцартов), те једног националног (Стеријини), прославили смо и 9 наших, мањих и већих

јубилеја: „Рибарска свађе“ су прославили 50. извођење, „Јанез“ и „Велика драма“ своју стоту, а „Кир Јања“ чак 150. репризу, док је представа „Идиот“ обележила свој 10. рођендан; Душка Драгичевић је прославила 20, Константин Теша 25, Олга Милошевић 45, а Стево Жигон 60 година уметничког рада.

Издавачка делатност Народного позоришта је, поред уобичајених публикација које прате сваку премијеру као што су програми, плакати, билборди, те различите рекламне брошуре, ове сезоне објавила 4 књиге у едицији „Из историје Народного позоришта“, а ево, стигли смо и до 9. броја Позоришних новина, покренutih на почетку прошле сезоне.

Јелица Стевановић

Интервју Ана Зорана Брајовић

ТЕСЛА – НОВО ИСКУСТВО

Обележавање 150 година од рођења нашег великог научника Николе Тесле, 9. јула ове године у Народном позоришту – премијером савремене опере о Тесли, „Љубичаста ватра” Цона Гибсона, сигурно није случајност, јер са чудесним генијем Николом Теслом никада нема случајности. Мало је познато колико је Тесла волео оперу. У њујоршком Метрополитену имао је стално закупљену ложу, а у Будимпешти је, осамдесетих година 19. века, извођење једне оперске представе учинио доступним хиљадама људи уз помоћ звучника. У уметничком чину стварања и извођења једночине мултимедијалне опере „Љубичаста ватра” учествовали су заједно гости из Америке и наши уметници, предвођени диригентом Аном Зораном Брајовић.

По мишљењу критичара, изузетно сте заслужни за одлично функционисање целог ансамбла, али мало је познат податак да сте са редитељем Теријем О’Рајлијем на реализацији ове представе сарађивали годину дана.

Да, али не само са редитељем већ сам сарађивала и са композитором Цоном Гибсоном на оркестрацији опере. „Љубичаста ватра” је минималистичка опера, пошто је Цон Гибсон последњих двадесет година у оркестру Филипа Глауса, значи заклет минималиста. Протеклу годину, док сам била у Америци, провела сам дописујући се са њим и сређујући партитуру, јер дубоко верујем да

без обзира што је опера минималистичка, не мора да буде минималистички и оркестар. Када је ова опера први пут изведена 2004. године у Филаделфији оригинална оркестрација је била за дванаест чланова, значи гудачки квартет, једна флаута, обоа, кларинет, фагот, перкусионисти и клавир. Али, ја сам додала гудаче да би звук био компактнији, да добије једну минималистичку топлину. Гудачки оркестар је потпуно друга боја и мислим да је то баш допринело посебној атмосфери када смо „Љубичасту ватру” изводили у Народном позоришту.

Рад са редитељем Теријем О’Рајлијем био је за мене ново искуство. Тери О’Рајли јесте редитељ, али није реди-

тељ класичне опере. Бавио се само модерним поставкама и интересантно је да је он пантомимичар и луткар. Певачи су морали да се навикну да га више гледају него слушају, пошто је најбоље показивао шта жели. Годину дана Тери је провео у Србији. Причали смо о Тесли, ишли у Теслин музеј, чак смо гледали и његове кошуље и његова одећа, шешире... Да би неку представу радио мораш стварно да проучиш све о њој. Није то само ноте и текст. Осим тога, тај текст који је Миријам Зајдел писала према Теслиним писмима користећи често цитате Гетеа, Твена, новинских чланака и књиге „Повратак голубице” Маргарете Сторм, врло је слободан, другачији него у некој класичној опери. Свака рече-

ница је морала да буде јако добро проучена да би музички то било оправдано, логично и лепо.

Како сте доживели само дело?

У питању је класични минимализам, виртуозитета нема осим што је главна улога, лик Николе Тесле у извођењу тенора, веома захтевна. Тенор је од почетка до краја на сцени. У целој овој опери је стављен акценат на ту чињеницу да је Тесла причао са голубовима, да је био у вези са голубицом. Једна од ретко добрих идеја за модерну оперу јесте то што један лик, у овом случају лик Голубице, тумаче и певач и балетски играч. Значи, све што голубица пева, без покрета, у дубини сцене балерина тумачи покретом и кореспондира са Теслом. У главној улози наступио је гост из Америке, изврстан млади тенор Скот Марфри у алтернацији са нашим тенором Дарком Ђорђевићем. Невероватно, али тек када је Дарко положио аудицију за ову улогу, знали смо да је у породичној вези са Николом Теслом. Занимљива је и улога Маргарет Сторм која је веровала да је Тесла са друге планете али је покушавала да га врати у стварност. Композитор је предвидео да ту улогу пева мецосопран, али сам ја као алтернацију Ани Лачковић увела Татјану Митић, драмског сопрана. На тај начин сам добила могућност да се иста улога донесе на сасвим другачији начин. Самом делу много допринесе и могућности савремене технике, визуелни и звучни ефекти и пројекције, а то на моменте асоцира на „представе” које је Тесла у лабораторији приређивао својим пријатељима.

Предвиђено је да „Љубичаста ватра” гостује у Америци, из које сте се тек вратили након усавршавања на Пибоди универзитету у Балтимору. Можете ли да направите поређење са нашом културном средином?

Моје колеге овде немају често могућност да стану пред оркестар. Диригенти у свету имају оркестар на којем се вежбају и они за четири године студија са оркестром прођу цео класични репертоар. Осим тога, сваке године ради се једна класична опера, два мјузикла и две модерне опере. Исто је и са певачима. У Америци је тешко доћи до првих, других па чак и споредних улога у опери и посао најчешће налазе у мјузиклима. Због тога је веома битно да на академији савладају и мјузикле и модерне опере. Што се тиче представа, сада је све модернизовано. Сценографија је сведена на минимум, костими су врло модерни, најчешће се користе шездесете, седамдесете године или речимо тридесете, четрдесете. Ретко се раде класични, „тешки” костими. Гостовање са представом „Љубичаста ватра” заказано је за 18, 20, и 21. октобар на „Brooklyn Academy of Music Festival”, једном од најпрестижнијих фестивала, на који долазе менаџери из целог света и закупљују представе за фестивале у наредне две године. Исте вечери када ми будемо имали прву представу, балерина Кристен Холинсворт, која је играла Голубицу, наступиће у Метрополитену у опери „Фауст”. Биће то прилика да по завршетку нашег извођења одемо у Метрополитен и можда упознамо чувеног тенора Роберта Алању који наступа те вечери.

Вања Косанић

У сусрет новој премијери

„ДОН ЂОВАНИ” (DON GIOVANNI)
НА СЦЕНИ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Моцартова опера „Дон Ђовани” или како је раније била преводена према француском језику, „Дон Жуан”, први пут је изведена на сцени Народного позоришта 17. јануара 1938. године. Диригент је био Предраг Милошевић, редитељ Тито Строчи, сценограф је био Владимир Жедрински, костиме је радила Милица Бабић. Дело је играно у преводу Станислава Биничког. За извођење овог дела ангажована је екипа солиста која је осим музичких, поседовала и сценски шарм. Насловну улогу је интерпретирао Рудолф Ертл, Комтур је био Александар Трифуновић, Дон Отавио је тумачио Јосип Ријавец, Лепорела Милорад Јовановић а Мазето је био Божидар Митровић. Женске улоге су поверене Зденки Зиковој која је била Дона Ана и Анити Мезетовој која је играла Церлину. До краја сезоне изведено је шест представа. Прва премијера ове Моцартове опере изазвала је код критике највише спора око жанра самог дела: да ли је комична опера, или је весела драма, како су је иначе назвали Моцарт и писац либрета, да Понте. Највише похвале критике добила је Мезетова која је „на представи била и гласовно и глумачки најбоља”. Похвале су добили и Зденка Зикова, Јосип Ријавец, Божидар Митровић.

Непуне две године касније, 4. новембра 1939. године, са новим диригентом и редитељем Мирком Поличем, опера је поново изведена у форми обнове са значајем премијере. Преведена је, према шпанском, као „Дон Хуан”. Солисти су били: Никола Цвејић (Дон Хуан), Милан Пихлер (Комтур), Злата Ђунђенац (Дона Ана), Владимир Поповић (Дон Отавио), Бахрија Нури Хаџић (Дона Елвира), Милорад Јовановић (Лепорело), Божидар Митровић (Мазето), Анита Мезетова (Церлина). Представа је до краја сезоне играна четири пута. На другом извођењу Дону Ану је певала гост Зинка Кунц, а на трећој и четвртој представи Жарко Цвејић је играо Комтура. Критика је имала речи хвале за музичку и сценску поставку Полича. Похваљени су солисти: Злата Ђунђенац, „сензуална и облапорна”, Бахрија Нури Хаџић, „спонтана и експресивна, као и Мезетова која је, по речима критике била „гласовно најплодотворнија”. Добре оцене критике добио је и носилац насловне роле Никола Цвејић.

До следећег извођења овог дела прошло је тринаест година. „Дон Хуан” је изведен 20. октобра 1953. године. Била је то свечана представа у част Дана ослобођења Београда. Диригент је био гост из Беча, Ханс Сваровски,

редитељ Хинко Лесковшек, сценограф Виктор Молка, а костиме је радила Мија Јарчева. Станоје Јанковић је био Дон Хуан, Комтура је играо Илија Григоријевић, Драго Старц је био Дон Октавио, Жарко Цвејић Лепорело а Живојин Милосављевић Мазето. Женски солисти су били: Бахрија Нури-Куралт (Дона Ана), Анита Мезетова (Дона Елвира) и Софија Јанковић (Церлина). До јуна 1955, представа је изведена шест пута. Била је добро прихваћена и од критике и од публике.

Нова поставка „Дон Жуана” била је 8. новембра 1982. године. Редитељ је био Младен Сабљић, диригент Антон Колар, сценограф Доријан Соколић, а костимограф Мирјана Марковић. Насловни лик је тумачио Никола Митић. Остали солисти су били: Живан Сарамандић (Комтур), Радмила Смиљанић (Дона Ана), Миљивој Петровић (Дон Отавио), Олга Ђокић (Дона Елвира), Александар Ђокић (Лепорело), Владимир Јовановић (Мазето) и Гордана Јефтовић (Целина). Критика је била подељена у оценама, а највише похвала понели су диригент и тумач насловне роле. Представа је одиграна осам пута.

Гордана Вићентијевић Еремија

аутор Владимир Дуњић

У години Моцарта, Опера Народного позоришта припрема премијеру „Дон Ђованија”, која ће бити изведена 12. октобра на Великој сцени, у оквиру БЕМУС-а.

Ову популарну оперу сам Моцарт је у поднаслову обележио као комичну, мада се већ у увертири јасно оцртава сва трагичност коју у себи носи лик безобзирног Дон Ђованија.

У представи учествују гости из Италије – редитељ Љев Пуљезе који потписује и идејно решење сценографије и костима, а дириговање маестро Марко Бердондини. У насловној улози наступиће баритон Паоло Кони, док ће улогу Лепорела тумачити бас Елиа Фабиан.

У осталим улогама наступају Сања Керкез (Дона Ана), Дејан Максимовић (Дон Отавио), Сузана Шуваковић – Савић (Дона Елвира), Драгољуб Бајић (Гувернер), Драгана Томић (Церлина), Предраг Милановић (Мазето).

В. К.

ПОЧЕТАК КОЈИ ОБЕЋАВА

Балет сезону почео амбициозно

Отварање белетске сезоне у Народном позоришту је 2. октобра са представом „Лабудово језеро”. У двострукој улози Одиле/Одете наступиле примабалерина Мила Драгичевић, док ће у улози Принца Зигфрида, као гост, наступити Андеј Гура, првак Националног балета из Кијева. Андеј Гура, иако веома млад, носи ореол интернационалне звезде. Остварио је гостовања у свим значајним балетским центрима света, од Канаде и Америке до Европе, као првак Националног балета из Кијева и самостално. Школовање је започео у Државној балетској школи у Харкову и у Државној академији у Кијеву, а наставио на Балетској академији у Минхену. По завршетку школовања ангажован је у кијевском Балету као солиста и врло брзо промовисан у првака балета. Године 2003. наступио је у Паризу на гала концерту „Звезде 21. века”. На великој турнеји у Америци наступио је као првак Универзалног балета из Јужне Кореје. Прошле године је остварио низ гостовања у Америци, Канади и Европи, као и велику турнеју са Андрејом Бочелијем. Главне улоге је тумачио у балетима: „Ромео и Јулија”, у кореографији Олега Виноградова, „Лабудово језеро”, „Крчко Орашчић”, „Успавана лепотица”, „Бечки валцери”,

итд. У Royal Winnipeg Ballet-у добио је награду за интерпретацију Лифарове кореографије.

Представу „Ко то тамо пева”, у кореографији и режији Сташе Зуровца, а на музику Војислава Вокија Костића поново очекују лепа и далека путовања. Као право мало загревање ова представа је 21. септембра изведена у Аранђеловцу у склопу смотре „Мермер и звуци”. Да је ова представа тренутно најбољи репрезент наше културе и уметности сведочи и чињеница да ће ова представа у октобру гостовати у Италији и Канади. Наиме, 4. и 5. октобра 2006. године представа „Ко то тамо пева” ће бити изведена у Риму, у Театру ди Рома, у склопу фестивала на којем ће бити изведене драмске и плесне представе из свих крајева бивше Југославије, којима је фестивал и посвећен. Поред Балета Народного позоришта нашу земљу ће представљати и Југословенско драмско позориште са представом „Псећи валцер”. По повратку из Рима ансамбл ове представе ће имати тек толико времена да препакује кофере и да се већ 10. октобра упути пут Канаде. У Канади ће представи најпре бити изведена у Елсин театру у оквиру манифестације Дани српске културе у Торонту. Друга представа ће се играти у Отави, главном граду Канаде. Ово го-

стовање је организовано у сарадњи са Конзулатом Републике Србије у Торонту и Амбасадом Републике Србије у Отави.

У сарадњи и уз помоћ Француског културног центра у Београду и Амбасаде Републике Француске, од 25. до 29. септембра гост Балета Народного позоришта је госпођа Мари-Клод Пиетрагала, чувена примабалерина Балета париске Опере и кореограф. Она ће током свог боравка направити master-class са члановима нашег Балета и одабрати играче за свој пројекат, чија премијера се планира за крај текуће сезоне. Њени сарадници су Жилијен Друо и Оливије Патеј са којим је Балет Народного позоришта већ сарађивао. Мари-Клод Пиетрагала је балетско школовање започела у Школи париске Опере 1973, где је 1990. године добила званични статус звезде. Играла је главне улоге у целокупном класичном репертоару и радила са свим значајним савременим кореографима. Оперу у Паризу је напустила 1998. године да би преузела функцију уметничког директора Националног балета из Марсеја и Више балетске школе. На челу ове компаније остаје шест година и креира сасвим нов репертоар, укључујући и својих девет балета. Објавила је две књиге – „Легенда игре” и „Пишући плес”. Поставља балет „Енцо 2002” који је награђен као најбоља представа у Олимпији. Дебитује на филму 2003, у филму „Кад угледам сунце”. Заједно са Жилијеном Друо, првим играчем и асистентом кореографа, креира властиту балетску компанију 2004. године – Компанију „Пиетрагала”.

Професор Дитмар Сајферт је 20. септембра наставио започети рад на представи „Жар птица”. Овај балет ће заједно са премијерном обновом представе „Посвећење пролећа” бити изведен као прва балетска премијера у овој сезони. Да подсетимо, представом „Жар птица” првак Балета Народного позоришта Светозар Адамовић ће обележити двадесет година уметничког рада.

Гојко Давидовић

Драма на почетку сезоне 2006/07.

НЕПОДНОШЉИВА ЛАКОЋА ЖИВЉЕЊА

Година која траје остаће у аналима Народного позоришта у Београду убележена и по великом губитку који је претрпела Драма НП, смрћу Бранислава Циге Јеринића и Петра Банићевића, двојице бардова глуме који су се до својих последњих дана појављивали пред публиком у згради на Тргу Републике. Међутим, уз дужно поштовање које ће увек пратити уметнике који су се преселили у легенде, „шоу мора да се настави” – врхунски, доличан реномеу Позоришта.

Поштујући то правило, челници Куће су у „прелазном периоду” квалитетан глумачки ансамбл ојачали правим звездама, глумцима који су и до сада играли у представама НП, али као гости. Предраг Ејдус, Милан Лане Готовић и Небојша Дугалић ће се од почетка нове сезоне налазити на располагању редитељима који ће покушати да спроведу у дело замисао Божидара Ђуровића, директора Дrame, и његових сарадника, да период од октобра ове године до јула наредне означе врхунске драмске представе. Ако се зна да ће међу редитељима бити и Јиржи Менцл, чешки оскаровац, Егон Савин, у животној форми, провокативни Јагош Марковић и Ивана Вујић, праве зналице позоришта већ сада опседају жмарице ишчекивања. Зато смо, желећи да драматику дешавања појачамо неизвесношћу, Божидара Ђуровића замолили да најави само најскорије догађаје: „Сезону отварамо 2. октобра, на сцени ’Раша Плаовић’ нашем последњом премијером, представом ’Муке са слободом’ коју смо летос довршили у копродукцији са БЕЛЕФ-ом. Госпођа Вида Огњеновић режирала је драмске минијатуре настале поводом међународног пројекта који је, покренут у Ослу, имао за тему личну слободу. Осим свог текста, ’Пикник’, редитељка је на сцену поставила ’Слободу’ Јуна Фосеа, ’Нас двоје’ Марит Тисвик и ’Повреду’ Арнеа Лигреа, норвешких писаца” рекао је Ђуровић.

Ђуровић је најавио и долазак у Београд почетком октобра Стафана Вал-

демара Холма, управника Краљевског драмског позоришта „Драматен” из Стокхолма и редитеља чија је поставка Шекспировог „Макбета” недавно одушевила нашу публику, која је представи видела као последицу сарадње Народного позоришта и чувеног шведског театра. Холм ће доћи да уговори наставак сарадње, а Јиржи Менцл ће почетком новембра у наш град стићи да одгледа представе са репертоара које до сада није успео да види, и договори глумачку поделу за „Веселе жене Виндзорске” Вилијама Шекспира, које почиње да режира у последњој недељи фебруара 2007, и завршава, како се сви надају крајем априла наредне године.

Ђуровић је као прву драмску премијеру у сезони 2006/07, најавио „Ромео и Јулију”, Шекспирову трагедију коју за сцену „Раша Плаовић” спрема Ивана Вујић, са Ненадом Стојменовићем и Вањом Ејдус у насловним улогама. О будућој представи, која ће се појавити пред публиком 31. октобра, говорила је редитељка Вујић: „Данас постоји пуно разлога да се ради представа о љубави, љубав мења човека. Јасно је да је свет доспео у хорсокак без обзира колико се та чињеница скрива привидом живота удобнијег него што је био раније; човек је заведен том спољашношћу и удаљен од суштине – да стално треба да се развија као биће. Верујем да само љубав може да нас натера да се мењамо, и Шекспир је тако мислио. Чак и у својим комадима у којима се бавио бруталном борбом за власт, ’Макбету’ рецимо, писало је о љубави”.

Ивана Вујић је живота „Ромео и Јулију” „довела” на Балкан:

„Ми смо сви овде, данас, у ’балканској чекаоници’, од редова за визе до чекања да се разреши трагично косовско питање. ’Ромео и Јулија’ ће бити крик за љубављу на Балкану, личиће на нас и дешаваће се данас. Биће то велика ансамбл представа и по томе доста различита од неког нашег театарског просека”, закључила је кратак разговор Вујићка.

С. Поповић

У сусрет премијери „Ромео и Јулија”

СТО ТРИДЕСЕТ ГОДИНА НА СЦЕНИ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Шекспирови комади постављали се ма на којој позорници, ма код којих народа, остају ваза као свечаност за позорницу, како за глумце, тако исто и за публику“, вели београдски критичар после првог извођења на нашој сцени ове ране Шекспирове трагедије, коју је донео глумац и редитељ Милош Цветић, 1876. Критичар савременик вели да „енергични г. Цветић заслужује хвалу као Ромео, а још више за вешту управу при представи овога комада“. Партнерка му је била миљеница београдске публике, Милка Гргурова, која је „сву моћ дара свога напрегла, да својом вештачком игром у улози Јулије“ надокнади недостатке и слабости још неискусног, тек формираног ансамбла који се нашао пред претешким задатком званим Шекспир. Премијера је била 30. априла 1876, а игран је превод Лазе Костића. Како је објављено, текст је „за српску позорницу удесио Антоније Хаџић“. И док „преводу Костићеву, са гледишта песничког и уметничког, нема замерке“, Хаџић је назван целатом великог песника. Представа се одржала на

репертоару све до Првог светског рата, и за то време одиграна скоро 40 пута. Будући да режија у оном облику у којем је данас познајемо тада није постојала, већ су текст на сцену постављали истакнути глумци, тешко можемо са сигурношћу навести све који су у том периоду обновили „Ромео и Јулију”. Поред Цветића ту су и Тура Рајковић, Љуба Станојевић, Милорад Гавриловић, Сава Тодоровић, Милутин Чекић. Од глумаца који су носили насловне улоге највише трага су оставили Вела Нигринова, Ленка Хаџић, Алексићева, Ружица Број, Јелисавета Бандић, Љуба Станојевић, Андрија Фијан, Стојковић, Александар Златковић, Витомир Богић.

Посебну пажњу привукао је наступ Чехиње Ане Суханкове која је почетком сезоне 1905/06. одиграла Јулију на сцени Народного позоришта на матерњем, а убрзо потом и на српском језику. Ипак, овај период ће се свакако памтити пре свега по нашем вероватно највећем Ромеу до наших дана, Добрици Милутиновићу. Улогу младог веронског љубавника играо најпре, 1903, са својом изабраницом и потоњом сапутницом,

Јеленом. Добрица је, пак, свог Ромеа донео пустом, неспутаном снагом свог талента и темперамента, допуњеним жарком жељом да у младим годинама одигра овај важан драмски лик и подучава које је у Немачкој добио од Јоце Савића. „Ромео Милутиновићев, уистини, је био Ромео каквога је замишљао Шекспир“, присећа се неуморни хроничар нашег театра, Милан Грол.

Између два светска рата „Ромео и Јулија” су играни само у току сезоне 1920/21, шест пута. Редитељ је негдашњи Ромео, Витомир Богић. На премијери, 10. марта 1921, Јулију игра Надежда Црвенић, а Ромео „први љубавник“ нове генерације, Владета Драгутиновић. Својом природношћу и једноставношћу, он на нашу сцену доноси нов, медресан израз, као и Деса Дугалић која једном игра Јулију с њим. Ромео су по једном одиграли Богић и Милутиновић.

После пуних шест деценија Шекспиров љубавни пар из Вероне појавио се у Народном позоришту, и то на Сцени у Земуну, под насловом „Ромео и Јулијета”, 9. маја 1981. Још један глумац

и редитељ, Стево Жигон, пред публику је довео превод Боривоја Недића и Велимира Живојиновића, поверивши већину улога изузетно младим глумцима. Пре представе Жигон је најавио да ће то бити „обична представа“, није желео никакво експериментисање. Није, међутим, желео ни романтику, јер Ромео и Јулија нису били заљубљени сањалице, како их је раније, под утицајем немачког, приказивао и наш театар. „У целој литератури нема ’практичнијих’ љубавника

од њих. Они одмах остварују своје жеље”, вели Жигон. Оваква традиционалистичка режија наишла је код неких критичара на одобравање, код неких, како то бива – не. Жигону је углавном замеран недовољно студиозан рад с глумцима, „трчећи“ мизансцен, неразговорно, тихо, лоше говорење текста. Жигон улоге Ромео и Јулије поверава почетницима, Драгани Варагић и Тихомиру Арсићу, који су покушавали да савременој публици објасне ове, само наизглед једноставне Шекспирове ликове. И успели су у томе: „Арсић одвећ плачљивог Ромеа своди на разумну и прихватљиву меру не одузимајући му дискретну дозу романтизма, жара и полетности једне аутентичне младости. Импуонује разумевање Драгана Варагић за Тулијету свога времена: она није крхка, заљубљена девојка, већ личност свесна свога интегритета за који се бори не би ли га и сачувала.“ А „изненађење вечери“ био је такође почетник, Жарко Лаушевић, који је играјући класичан лик Тибалда на савремен начин, остварио улогу за памћење.

Јелица Стевановић

ФЕЉТОН

ГОСПОЋА МИНИСТАРКА – 75 ГОДИНА НА СЦЕНИ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА (9)

Јелица Стевановић

МИНИСТАРКА НА КРАЈУ 20. И НА ПОЧЕТКУ 21. ВЕКА

Следећа поставка Нушићеве „Госпође министарке“ припремана је за Дан Народнoг позоришта, 22. новембар 1982. године. Представа је режирао Миленко Мисаиловић, још један свестрани позоришни стваралац, који је претходне године одбранио докторску тезу „Дијалектичност Нушићеве комедиографије“. А Оливера Марковић, глумица на врхунцу уметничке зрелости и популарности, требало је да се супростави снажним митовима Љубинке Бобић и Жанке Стокић у улози Живке Поповић. Позориште се надало новом хиту. Представа је тако и најављивана. Чинило се да су се стекли сви услови: омиљен текст, изванредна глумица у насловној и још многи у осталим улогама, редитељ – експерт за Нушића. Али...

Да се нова поставка „Министарке“ критичарима није допала, било је јасно већ из наслова њихових осврта на премијеру: „Оно чега нема“, „Упркос комедиографи“, „Живка с грешком“, „Одсеј смешног зуба“, „Збрисан хумор“. Нико није оспоравао живу актуелност пи-

сца и текста, али скоро сви једногласно мисле да режијска поставка комада није добра. Од водвиља и комедије урнебесних заплета, редитељ конституише драму и тиме чини неопростиву грешку – брише Нушићев хумор.

Није много боље прошла ни Живка у извођењу Оливере Марковић. Али ту су мишљења ипак била подељена: док једни сматрају да улога и није за ову одличну, драмску глумицу, други мисле да је за њен неуспех крив редитељ или остатак глумачког ансамбла, а трећи да ће се њена Живка свидети ширим слојевима публике. Ипак, чак и они који је највише осуђују, имају разумевање за уметницу која је улогу спремала под претешким теретом две велике претходнице.

Неусаглашени у већини ставова, критичари опречно наводе чак и реакције публике: од опаске да је било „три и по смеха“, до приче о срдочном смеу и бројним аплаузима. Представа је играна само годину и по дана, укупно 50-ак пута, увек пред пуном салом.

Требало је да прође пуних двадесет година, па да се наше национално позориште одлучи да овај наслов поново врати на репертоар. У међувремену се матична сцена ове комедије нашла у

новој држави, новом друштвеном и политичком систему, новом веку, новом миленијуму... Све се променило... Па ипак, остао је Нушић. И остало је позориште.

Али, остали су и критичари. Као што смо видели, критичари су се у потпуности слагали једино после праизведбе овог комада, и то у нападању Нушића и текста. После тога, мишљења су им се увек разилазила, а често била и сасвим супротна. Тако је и данас. Остала је, разуме се, и публика. Ни она се није променила. Од премијере до данас сала је увек дупке пуна, ори се од смеха и аплауза, а до карата је скоро немогуће доћи.

Представа је учествовала на неколико фестивала, освојила многе награде, са великим успехом гостовала у Краљевском драмском позоришту „Драматен“ у Стокхолму.

Будући да овај фељтон има карактер историјског истраживања, а таква штива захтевају одређену временску дистанцу, о овој, најновијој поставци Нушићеве најпопуларније комедије биће речено још само да сви досадашњи показатељи говоре да су Београд и Народно позориште захваљујући редитељу Јагошу Марковићу добили још једну „Госпођу министарку“, а захва-

Љујући Радмили Живковић, још једну Живку – за памћење.

И на крају, присетимо се још једном: Нушићева „Госпођа министарка“ живи на сцени Народнoг позоришта у Београду скоро осам деценија. После праизведбе публика је одушевљено клицала, критика је осуђивала писца за површност, повлађивање најнижем укусу,

коришћење јефтиним вицевицама... Али суд историје је рекао друго: Нушић је наш класик, наш Шекспир, наш Молијер и наш Чехов; „Госпођа министарка“ је једна од његових најбољих, а свакако најпопуларнија и најизвођенија комедија – дело које је обележило епоху. Жанка Стокић и Љубинка Бобић, свака у своје време, биле су неприкосновене у улози Живке Министарке током читавог двадесетог века. Живковићева је почела да осваја своје место у историји играња овог лика за двадесет први век.

„Министарка“ је кроз све ово време доказала: може да се чита и да се игра на разне начине, у разним жанровима, али једно је важно – мора да буде смешна. Тај смех је лековит. Он чини да „Министарка“ ни у својој осмој деценији није старица.

Завршимо овај преглед богате и дуге историје једне значајне представе речима Боре Драшковића: „Нушића и смеха!“ А под претпоставком да ће доћи неко време када ће људи заборавити смех, па ће извођење комедије бити немогуће пред укоченим лицима, закључимо са сигурношћу речима истог редитеља: „Наравно, не прижељкујемо да надживимо смех!“

(крај)

ФЕЉТОН

ЗГРАДЕ НАЦИОНАЛНОГ ТЕАТРА (5)

Жорж Поповић

Позориште у кнежевој великој пивари

Београд је дуже време био остао без позоришта, у очекивању нове зграде театра, започете 1852. године, никад изграђене кривично италијанског архитекте Касана, делимично и извођача радова и државне администрације, која је „великодушно“ уступила неповољну, водом засићену локацију – плац на Зеленом венцу. После пет година, 1857. године у Београд је дошла и почела јула месеца да наступа путујућа немачка дружина глумаца, под управом Хуга Прајса. Мало је места погодних за театарске наступе тада било у Београду, дружина изабра кафанску башту парног купалишта власника Николе Шоповића, тада најчувенију у вароши. Налазила се у Пиварском сокаку (Савамалској улици). Башта, настала четрдесетих година 19. века, је била чувена по свом добром осветљењу фењерима и фоносима (буктињама) и доброј музици, такозваним музикалним увесељењима, страних банди (оркестара) и солиста. По садашњем ложирању, та башта се налазила у простору између улица Гаврила Принципа, Карађорђевог и Каменичке, приближно на месту Економског факултета.

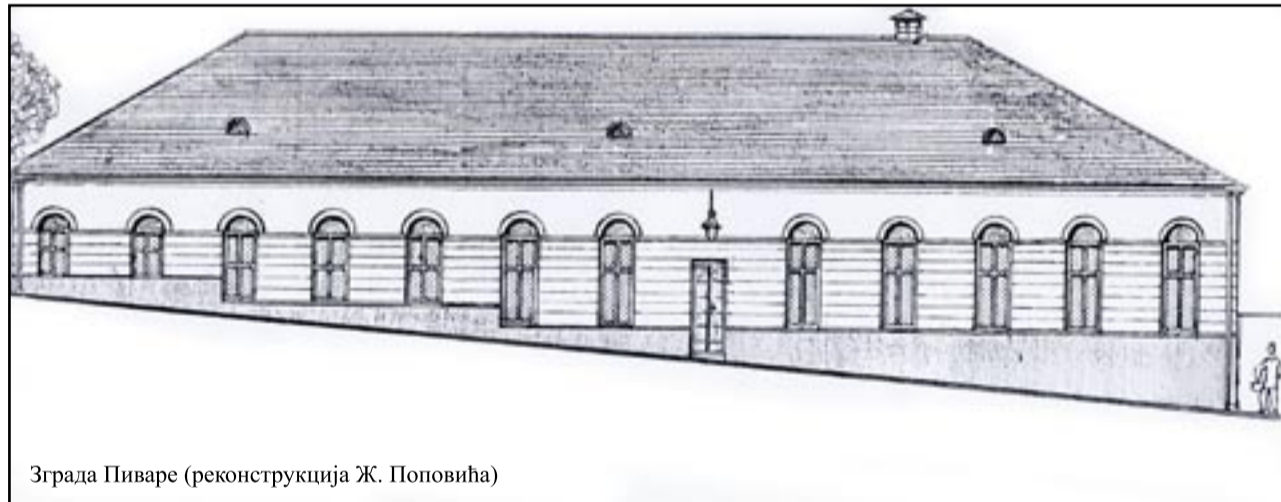
Св. Шумаревић је, у својој књизи „Позориште код Срба“ покренуо питање, и делимично му дао одговор: „Откуд паде напамет Немцима да тако изненада дођу у Београд са чисто немачким позоришним представама? Немачки језик је имао у Београду особито уважавање, 1838. кнез Милош је са наставним планом увео немачки језик и у основне школе!“ У Београду је постојала немачка колонија, чији су неки чланови учествовали и у културним догађајима вароши, имали су намеру још 1852. године да оснују дилетантско немачко по-

зориште. Међутим, посета позоришту је била слаба. Због тога Прајс позове „србске позоришнике“ да му се пријаве да би основао једно „велико театрално друштво српско“. Дружини су се прикључили српски омладинци – интелектуалци. „Прва заједничка представа Краљевић Марко и Арапин А. Николића дупком напуни арену“ – летњу позорницу Шоповићеве баште.

Тај успех заинтригира српске омладинце који сачинише половину дружине. Прајс премести дружину у Кнежеву пивару. „Омладина наша у души озлојеђена што у српској престоници дају представе Немци, склопи потпуно дилетантско друштво и Немце изтисне!“ То записа савременик. Тако се неславно завршила једна посета стране позоришне трупе Београду.

Значајан је и позитиван почетак битисања тог позоришта, тиме што су га основали млади Београђани у жељи да онемогуће рад немачке дружине, и по постигнутом циљу наставили са представама у новом амбијенту, у згради Велике пиваре, где је била: „најпространија сала, на молбу, у почетку уступљена бесплатно“, што је могло само уз одобрење власника – кнеза Михаила. „Најтеже је ишло: одкуда средства набавити? Пође Лаза Прапорчетовић на Саву да замоли за помоћ у тада најпознатијих трговаца. Отлични савски трговци одазову се молби, те за један дан скупимо прилога 100 дуката, наш члан Рушчуклић, трговац уложио је такође 100 дуката“. Друштву се, накратко, на самом почетку придружила као глумица и редитељ прва Српкиња, која је стала на позорницу – Мара Крчедица. Омладинска позоришна дружина је радила са прекидима од 1857. до 1863. године у пет периода, аматери су се мењали, што је изазвало потешкоће, као и недостатак редитеља, сем Л. Прапорчетовића и знаменитог Ђорђа Малетића, који су само кратко радили са младима.

У том позоришту су гостовали професионалци из Загребa 1862. Исте годи-

Зграда Пиваре (реконструкција Ж. Поповића)

не гостовали су и новосадски професионални глумци. После тога ангажовани су професионални глумци који су давали нове представе у Пивари све до 1866. Та зграда, њена дворана је имала доста слободног простора, који је одвојен за позоришне представе. Зграду је године 1839, за кнегињу Љубицу жену кнеза Милоша, саградио неимар Хаџи-Никола Живковић, градитељ Бумрукана и хотела „Код јелена“. Пивару је наследио кнез Михаило 1843, отуд други назив Кнежева пивара. Зграда је срушена 1935. Налазила се у данашњој улици Адмирала Гепрата (некад Вазнесенској), скоро на углу данашње Балканске улице силазећи са леве стране. Података о ентеријеру дворане, амбијенту позоришта скоро да нема, сем извесних пабирака, који могу мало да нас просветле о томе. Дворана је коришћена и за састанке, нпр. Светоандрејске скупштине, за концерте и балове.

„Св. Андрејска скупштина је заузела цео локал заједно са клупама, кортине (завесе) се дигну и све декорације, а позорница од дасака остаде“. Ту позорницу био је направио Ерлмајер за 30 дуката, украшену новом српском главном (декоративном) завесом коју је израдио наш чувени сликар Стеван Тодоровић, коме је плаћено 60 дуката. „На њој је представљен гуслар, седећи на стени са Музама окол, на подножју стене анђел-

чићи, с леве стране Вила, посредница међу Музама и народом, водила је старца са дететом и показивала му Музе. За овим је ишао народ Београда. Наш вештак је радио на тој завеси у старом здању по датој му мери, кад је требало да је наместе видело се да је мера нешто већа, те је тако завеса морала мало сузити, услед тога отпао је један део од народне групе. Кад је после Скупштине, нова позорница прављена испадне много мањи отвор, те се завеса опет морала нешто одсећи, отпадне сасвим народ и дете, остаде само старац и Вила, с друге стране одадне Полихимнија“. Стеван Тодоровић је сарађивао на изради декора, био је и директор позоришта. У делу „Михаило цар бугарски биле су честе промене декорација у V чину, сада се у оваквом позоришту могу те честе промене извршити много лакше и без велике досаде публици, али је некад била грдна сметња“. Било је и немилх ситуација као: „позориште морати још овог месеца 1865. затворити ако се претлатници на ложе боље не одзову“. Позоришту је сметала конкуренција: циркус са 80 коња и лавовима, Персијанац са магијским представама, вештак у свирању на фрули, на виолини, опсенарка, коњотрк. 29. марта 1866. сломила се једна даска на позорници и умало што није шапчач страдао. Публика је плакатама обавештавана о представама. Ко-

стиме су, поред оних из „Код јелена“ датих Крагујевцу и враћених, шио кројач Рус из Одесе. Ради повећања удобности публике у летњим данима, с пролећа 1863: „Одбор је дао направити АРЕНУ у башти, близу саме позоришне дворане, тако да је публика, у случају кише и другог неповољног времена, могла покренути у арену представу, одма у позоришној дворани продужену гледати“, пише савременик.

У сали пиваре било је у прво време на клупама места за око 400 особа, касније су уместо клупе унете столице и направљене ложе, што је смањило број гледалаца на 300, са галеријом за стајање. Позорница је била са завесама: украсном, вероватно на намотавање, и главном, са декорима које је сликар са фарбаром правило као равне платнене фиксне кулисе. Постојала је и шкољка за шапчача, дилетантима толико неопходан, негде се налазио и мањи оркестар за дела са музиком, омиљене код публике.

Сумирајући изнете податке, увиђа се значај како периода културног живота у престоници Србије, тако и његовог тадашњег скромног позоришта и самог објекта - ПИВАРЕ - који није био величанствено здање, већ зграда која је тачно одговарала тој својој допунској, културној намени.

(наставиће се)

Владан Гајовић, актуелни лауреат награде „Раша Плаовић“

Немам длаке на језику

Протекла сезона у београдском Народном позоришту, између осталог, остаће упамћена и по неким, заиста сјајним уметничким креацијама појединих чланова драмског ансамбла. Међу њима је свакако и Владан Гајовић, који је своје глумачко умеће и дар показао прво у улози Кочкарјова у Гогољевој „Женидби“, премијерно изведеној 4. новембра прошле године, а потом, три месеца касније, и као психијатар др Леонхард, цинични манипулатор људском свешћу, у још једном новом репертоарском драгуљу, „Судији“ Вилхелма Моберга у режији Тање Мандић Ригонат. Као нека врста потврде дотадашњег успешног и креативног уметничког рада, а управо у периоду спремања претходне две улоге, на његову адресу после Награде публике на земунском Фестивалу монодраме, „Златног ћурана“ на Данима комедије у Јагодини и годишње Награде Народного позоришта, стигло је још једно престижно глумачко признање. Овога пута, за лик Михајла Савића у „Зечијем насипу“ Синише Ковачевића, добио је Награду „Раша Плаовић“, за најуспешнију глумачку креацију остварену на београдским позоришним сценама у периоду између два Дана Народного позоришта. Истовремено, а сходно правилнику о додели тог признања, Владан Гајовић је постао и првак Дрме Националног театра.

„Нисам очекивао ту награду из простог разлога што је у тој сезони било још доста добро одиграних улога у разним београдским позориштима“, искрен је Владан Гајовић у разговору за Позори-

шне новине. „Међутим, са друге стране морам да признам да сам јој се потајно надао, хвала Богу, јер ко год је гледао ту представу, од оног ‘обичног’ гледаоца кога никада до тада нисам срео, па до свих ових разних људи који се баве позориштем, нико о њој, као ни о мојој улози, ништа лоше није помислио. Посебно ми је пријало мишљење Радомира Путника који ми је казао: ‘Знам те, од када си у Народном позоришту, већ две деценије... И ево, пратио сам те целу представу не бих ли ти нашао неку ману, неку грешку, али тога код тебе на просто нема. Направио си сјајну улогу’. Захвалио бих се, пре свега, Синиши Ковачевићу који је имао поверења да ми додели ту улогу, а свакако и целој екипи представе ‘Зечији насип’, каже наш саговорник.

Гаја, како га већина пријатеља и познаника зове, признаје да о Раши Плаовићу, као врсног позоришног глумца, нема никаква непосредна сазнања.

„Гледао сам га, нешто мало, на телевизији и на филму, а други су ми причали о његовом раду у позоришту. Никад га нисам гледао на сцени, јер у то време, када сам 1975. године дошао у Београд да се упишем у други разред гимназије, није ми ни падало на памет да идем у позориште, јер сам се бавио спортом. На жалост, Раша је две године касније умро. Драго ми је да сам са његовом супругом Даром, једном дивном женом, играо у ‘Коштани’, и то ми је стварно представљало посебно задовољство“.

Од наслова који су тренутно на репертоару Народного позоришта, поред већ поменутог „Зечијег наступа“, потом „Женидбе“, и „Судије“, већ пету сезону, веома успешно игра и у чувеној комедији Карла Голдонија „Рибарске свађе“, једној од најгледанијих представа у последњих неколико година, не само у националном театру, већ уопште на београдским позоришним сценама. Његов лик, Парон Фурте, посебно је упечатљив и интересант, јер је у питању човек „кога нико не разуме“.

„Није баш било лако, иако је прошло толико времена, одиграти једну такву улогу коју је некада давно, почетком 70-тих играо Миша Жутић, а које се и данас, уосталом као и целе те представе у режији Паола Мађелија, сећају многи, наравно у позитивном смислу“, признаје наш саговорник и додаје да је веома сличан осећај имао и када је спремао улогу Благоја у „Путујућем позоришту Шопаловић“, чији је лик у једној ранијој поставци тумачио Миша Јанкећић.

„Веома је ризикантно добити такве улоге, које су већ раније играли неки наши познати, велики, глумци. За разлику од тог Благоја, а ‘захваљујући’ концепцији редитеља због које нисам био ни примећен, иако га ништа лошије нисам одиграо од Мише Јанкећића, Парон Фурте је прошао много боље. Највећи комплимент сам добио од професора Предрага Бајчетића који ми је после премијере рекао: ‘Гледао сам три различите поставке ове представе, чак и ону у којој је играо Милош Жутић, али ова ми се највише допала, између осталог и због тебе, јер нико ту улогу није играо на такав начин као што си ти урадио“.

Позоришна публика овог популарног глумца рођеног 1960. године у Никшићу, углавном доживљава као врсног комичара. Међутим, он подсећа да је током досадашње каријере одиграо и неке значајне улоге које баш и нису у блиској вези са тим жанром, а као један од примера, наводи управо лик др Леонхарда у „Судији“.

„Постоје многи људи који ме више памте по тих десет минута у ‘Судији’, него, рецимо, по два сата у ‘Зечијем насипу“. Та улога је стварно потпуно другачија у односу на све оно што сам радио до сада. Као да је игра неки други глумац, а не ја. Ни налик на оног Гају кога су многи до тада гледали углавном као комичара“, вели са осмехом на лицу.

Дипломирао је 14. априла 1985. године, а само две недеље касније, прецизније 1. маја, постао је члан драмског ансамбла Народного позоришта. Током досадашње каријере радио је са многим значајним редитељима, а посебно упечатљиве креације остварио је у представама „Побратим“, „Центрифугални играч“, „Дон Жуан“...

„Могу да кажем да сам увек дивно радио само са Синишом Ковачевићем и са Златаном Дорићем и надам се да ће ме њих двојица увек узимати у поделе, па макар и као статисти. Неки људи ме не воле само због тога што немам длаке на језику. Не умем да прећутим. Све што сам урадио, урадио сам сам. Нико никад није ни прстом мрднуо за мене“.

Играо је и на сценама Звездара театра, Београдског драмског позоришта, Будва град театра, позоришта „Двориште“, Славија театра... Тренутно спрема улогу Димитрија у представи „Косовска...“, која се ради у копродукцији приштиноског, шабачког и београдског Народного позоришта.

Микојан Безбрадица

IN MEMORIAM

Петар Банићевић
(1930 - 2006)

Умро је велику уметник, првак драме Народного позоришта, Петар Банићевић. Отишао је глумац чија је каријера била испуњена многобројним глумачким наградама. Тумачећи ликове у делима највећих светских писаца од Есихила и Софокла до Шекспира, Молијера, Достојевског, Чехова и класика наше савремености, показао је задивљујућу свестраност свог глумачког мајсторства и тако крунисао своју каријеру наградом за животно дело „Добричин прстен“.

Петар Банићевић је рођен у Никшићу 1930. године. Студирао је глуму на Академији за позоришну уметност у Београду у класи чувеног професора Раше Плаовића. Глумачка судбина Петра Банићевића учинила га је својеврсним наследником славног професора и двоструким добитником награде „Раша Плаовић“.

Петар Банићевић је био присутан на свим београдским сценама. Члан Народного позоришта је постао 1954. године и на овој сцени, којој је остао веран до краја, остварио је преко педесет улога. Био је Хамлет у „Хамлету“, Димитрије у „Браћи Карамазовима“, Креонт у „Цару Едину“, Леоне у „Господи Глембајевима“, Тригорин у „Галебу“, Алсест у „Мизантропу“, Војвода Драшко у „Горском вијенцу“, Волпоне у „Волпоне“, Никола Пашић у „Апису“, Спасоје Благојевић у „Покојнику“, Сребјарков у „Ујка Вањи“, Талтибије у „Орестији“, Иларион Руварац у представи „Је ли било кнежеве вечере“, Хенри Хигинс у „Пигмалиону“, Џејмс Тајрон у представи „Дуго путовање у ноћ“, Цони Патинмајк у „Сакатом Билију“, Мушкарац у „Човеку случајности“, Шарл у „Драми на једном станичном перону“, судија Кунинг у „Судији“.

Глумио је у двадесетак филмова међу којима су: „Биће скоро пропаст света“, „Сутјеска“, „Снови, живот и смрт Филипа Филиповића“, „Три карте за Холливуд“ и др. Играо је у преко педесет телевизијских драма и серија.

Бавио се педагошким радом. Пуних петнаест година преносио је младим људима своје богато глумачко искуство, дар и знање. Извео је пет успешних генерација на Академији уметности у Новом Саду, а водио је и глумачку класу на Академији уметности „Браћа Карић“ у Београду.

Г. В. Е.

IN MEMORIAM

Бранислав Цига
Јеринић
(1932 - 2006)

Истакнути глумац, првак Дрме Народного позоришта, Бранислав Цига Јеринић, преминуо је 27. јуна 2006. Рођен је у Крагујевцу 20. марта 1932. У родном граду је завршио гимназију. Глуму је студирао на Академији за позориште, филм, радио и телевизију у класи професора Раше Плаовића и завршио 1954. године, да би одмах потом постао члан Народного позоришта којем је остао веран до краја, иако је био радо виђен гост и у осталим позориштима, међу којима су и Атеље 212, Звездара театар али и алтернативне београдске сцене...

Један од његових првих наступа био је у улози лакеја у „Сирани де Бержерак“, а прва улога у којој се осећао као прави глумац, како је наводно, била је „Тетовирана ружа“ у режији Браслава Борозана, у којој је био партнер Невенки Урбановој као њен љубавник Мандјакавало.

Током своје дуге и плодне каријере остварио је низ запажених улога, између осталог Макбета у представи „Макбет“ (В. Шекспира), па пукловника Котвица у „Принцу од Хомбурга“ (Х. Фон Клајста), Сорина у „Галебу“ (А. П. Чехова), Луку Рађеновића у „Пелинову“ (Ж. Команина), Григорија Мелехова у „Тихом Доњу“ (М. Шолохова), Миткета у „Коштани“ (Б. Станковића), Марка у „Нечистој крви“ (Б. Станковића), Фјодора Кармазова у „Браћи Кармазовима“ (Ф. М. Достојевског), Министра-председника у „Мефисту“ (драматизација романа К. Мана), Ефранима Кебота у „Чежњи под брестовима“ (Јулиана О’ Нила), деду Полита у „Мачки на усипаном лименом крову“ (Т. Вилијамса), Рубена Рубеновића у „Маму“ (Д. Албахарија), Романа Козаченка у „Мајстор“ (Р. Харвуда), Алфреда Дулитла у „Пигмалиону“ (П. Б. Шоа), Шпирну Клонфера у „Развојном путу Боре Шнајдера“ (А. Поповића), Антона Сквозњика у „Ревизору“ (Н. В. Гогоља), Ахмеда у „Хасангиници“ (Љ. Симовића), Мортена Кила у „Непријатељу народа“ (Х. Ибсена)...

Остварио је више особених улога и у телевизијским драмама и серијама као што су: „Бањица“, „Вук Караџић“, „Крај династије Обреновић“, „Последњи чин“, „Бољи живот“, такође и у филмовима „Марш на Дрину“, „Боксери иду у рај“, „Планина гнева“, „Сававала“, „Лазар“...

Добитник је бројних престижних награда међу којима су и Награда „Раша Плаовић“, „Јоаким Вујић“, „Јован Стерија Поповић“...

С. Ж.

НОВОСТИ ИЗ МАРКЕТИНГА

Народно позориште супербренд Србије за 2006.

Савет Superbrands састављен од водећих личности економије, маркетинга, медија, као и јавно мњење Србије, изгасали су бренд Народно позориште у Београду у ексклузивну групу Superbrands Србије, у категорији култура и забава. Superbrands је независна институција и арбитар у брендингу. Организација промовише дисциплину брендинг и одаје признање изузетним брендovima кроз програме у преко 65 земаља на 4 континента. Церемонија доделе награда Superbrands 2006 биће одржана 29. марта 2007. године у хотелу Nuatt Regency у Београду.

Медији и Народно позориште

У протеклој сезони у медијима је објављено више од 2500 чланака и скоро 700 прилога у електронским медијима.

Клуб Народного позоришта и Народне књиге

Обогађујући своју програмску делатност, Народно позориште и Народна књига су основали КЛУБ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА И НАРОДНЕ КЊИГЕ.

У циљу доступности својих издања и издања других издавача члановима

Клуба ове две значајне институције обезбедиће да у холу Велике сцене, преко пута благајне, могу да се набаве књиге, публикације, прикладни сувенири, драмска дела у електронској и штампаној форми, пропагандни и информативни материјал. Клуб ће бити свечано отворен 2. октобра у 12 часова. За ту прилику Народна књига је за сваког посетиоца Позоришта обезбедила поклон – књигу. Члановима Клуба пружају се погодности да са улазницом Народного позоришта купе књиге у издању Народне књиге са попустом до 70% и да

приликом куповине улазница за представу Народного позоришта користе попуст од 20%. У оквиру рада Клуба, Народно позориште и Народна књига ће вршити промоцију својих и заједничких издања, као и издања других издавача која завређују пажњу ове две куће.

Преплатне картице

Народно позориште у Београду је поверило дистрибуцију преплатних картица за ову сезону Агенцији Прокард из Новог Сада. Информације о продаји ових карата можете добити на благајни Народного позоришта у Београду.

Ж. Х.